

Dodatak A. Programski jezik MikroJava

Ovaj dodatak opisuje programski jezik MikroJava koji se koristi u praktičnom delu kursa programskih prevodilaca (IR4PP1, SI4PP1) na Elektrotehničkom fakultetu u Beogradu. Mikrojava je slična Javi, ali je mnogo jednostavnija.

A.1 Opšte osobine jezika

- MikroJava program počinje ključnom rečju *program* i ima statička polja, statičke metode i unutrašnje klase koje se mogu koristiti kao (korisnički) tipovi podataka.
- Glavna metoda MikroJava programa se uvek zove *main()*. Kada se poziva MikroJava program izvršava se ta metoda.
- Postoje
 - Celobrojne, znakovne i logičke konstante (*int, char, bool*).
 - Osnovni tipovi: *int, bool, char* (Ascii).
 - Promenljive: globalne (statičke), lokalne, klasne (polja);
 - Promenljive osnovnih tipova sadrže vrednosti.
 - Strukturirani/referencijalni tipovi: jednodimenzionalni nizovi kao u Javi i unutrašnje klase sa poljima i metodama.
 - Promenljive referencijalnih tipova predstavljaju reference (sadrže adrese koje se ne mogu menjati eksplicitno);
 - Statičke metode u programu i unutrašnjim klasama.
- Ne postoji garbage kolektor (alocirani objekti se samo dealociraju nakon kraja programa).
- Postoji nasleđivanje klasa i polimorfizam.
- Postoji redefinisane metoda.
- Metode unutrašnjih klasa su vezane za instancu i imaju implicitni parametar *this* (referenca na instancu klase za koju je pozvana metoda).
- Referenca "this" se implicitno deklarise u metodama unutrašnjih klasa kao prvi formalni argument tipa reference na klasu kojoj metoda pripada.
- Predeklarisane procedure su *ord, chr*.
- Metoda *print* ispisuje vrednosti svih osnovnih tipova.
- Od kontrolnih struktura postoji uslovno grananje (if-else), kao i ciklus (for).

Primer programa

program P

```
const int size = 10;
class Table {
    int pos[], neg[];
    {
        void putp (int a, int idx) { this.pos[idx]=a; }
        void putn (int a, int idx) { this.neg[idx]=a; }
        int getp (int idx) { return pos[idx]; }
        int getn (int idx) { return neg[idx]; }
    }
}
Table val;
{
    void
    main()
    int x, i;
    { //----- Initialize val
        val = new Table;
        val.pos = new int [size];
        val.neg = new int [size];
        for (i = 0; i<size; i++)
        {
            val.putp(0,i);
            val.putn(0,i);
        }

        //----- Read values
        read(x);
        for (;x > 0;)
        {
            if (0 <= x && x < size)
            {
                val.putp(val.getp(x)+1);
            } else
            if (-size < x && x < 0)
            {
                val.putn(val.getn(-x)+1);
            }
        }
        read(x);
    }
}
}
```

A.2 Sintaksa

Program	= "program" ident {ConstDecl VarDecl ClassDecl} "{" {MethodDecl} "}".
ConstDecl	= "const" Type ident "=" (numConst charConst boolConst) {, ident "=" (numConst charConst boolConst)} ";".
VarDecl	= Type ident "[" "]" {, ident "[" "]" } ";".
ClassDecl	= "class" ident ["extends" Type] "{" {VarDecl} [{" {MethodDecl} "}"] "}".
MethodDecl	= ["static"] (Type "void") ident "(" [FormPars] ")" {VarDecl} "{" {Statement} "}".
FormPars	= Type ident "[" "]" {, Type ident "[" "]" }.
Type	= ident.
Statement	= DesignatorStatement ";" "if" "(" Condition ")" Statement ["else" Statement] "for" "(" [DesignatorStatement] ";" [Condition] ";" [DesignatorStatement] ")" Statement "break" ";" "continue" ";" "return" [Expr] ";" "read" "(" Designator ")" ";" "print" "(" Expr [", number] ")" ";" "{" {Statement} "}".
DesignatorStatement	= Designator (Assignop Expr "(" [ActPars] ")" "++" "--")
ActPars	= Expr {, Expr}.
Condition	= CondTerm {" " CondTerm}.
CondTerm	= CondFact {"&&" CondFact}.
CondFact	= Expr [Relop Expr].
Expr	= ["-"] Term {Addop Term}.
Term	= Factor {Mulop Factor}.
Factor	= Designator ["(" [ActPars] ")"] numConst charConst boolConst "new" Type ["[" Expr "]"] "(" Expr ")".
Designator	= ident { "." ident "[" Expr "]" }.
Assignop	= "=" AddopRight MulopRight.
Relop	= "==" "!=" ">" ">=" "<" "<=".
Addop	= AddopLeft AddopRight.
AddopLeft	= "+" "-".
AddopRight	= "+=" "-=".
Mulop	= MulopLeft MulopRight .
MulopLeft	= "*" "/" "%".
MulopRight	= "*=" "/=" "%=".

Leksičke Strukture

Ključne reči:

Vrste tokena :

program, break, class, else, const, if, new, print, read, return, void, for, extends, continue, static
 ident = letter {letter | digit | "_"}.
 numConst = digit {digit}.
 charConst = "" printableChar "".
 boolConst = ("true" | "false").
 +, -, *, /, %, ==, !=, >, >=, <, <=, &&, ||, =, +=, -=, *=, /=, %=, ++, --, ,, zarez, .,
 (,), [,], {, }

Operatori:

Komentari:

// do kraja linije

A.3 Semantika

Svi pojmovi u ovom dokumentu, koji imaju definiciju, su podvučeni da bi se naglasilo njihovo posebno značenje. Definicije tih pojmova su date u nastavku.

Tip reference

Nizovi i klase su tipa reference.

Tip konstante

- Tip celobrojne konstante (npr. 17) je int.
- Tip znakovne konstante (npr. 'x') je char.
- Tip logičke konstante (npr. true) je bool.

Ekvivalentni tipovi podataka

Dva tipa podataka su ekvivalentna

- ako imaju isto ime, ili
- ako su oba nizovi, a tipovi njihovih elemenata su ekvivalentni.

Kompatibilni tipova podataka

Dva tipa podataka su kompatibilna

- ako su ekvivalentni, ili
- ako je jedan od njih tip reference, a drugi je tipa *null*.

Kompatibilnost tipova podataka pri dodeli

Tip *src* je kompatibilan pri dodeli sa tipom *dst*

- ako su *src* i *dst* ekvivalentni,
- ako je *dst* tip reference, a *src* je tipa *null*.
- Ako je *dst* referenca na osnovnu klasu, a *src* referenca na izvedenu klasu

Ili Predeklarisana imena

int tip svih celobrojnih vrednosti

char tip svih znakovnih vrednosti

bool logički tip

null null vrednost promenljive tipa klase ili (znakovnog) niza simbolički označava referencu koja ne pokazuje ni na jedan podatak

eol - kraj reda karaktera (odgovara znaku '\n'); print(eol) vrši prelazak u novi red

chr - standardna metoda; chr(i) vrši konverziju celobrojnog izraza *i* u karakter (char)

ord - standardna metoda; ord(ch) vrši konverziju karaktera *ch* u celobrojnu vrednost (int)

Opseg važenja

Opseg važenja (*scope*) predstavlja tekstualni doseg metode ili klase. Prostire se od početka definicije metode ili klase do zatvorene velike zagrade na kraju te definicije. Opseg važenja ne uključuje imena koja su deklarirana u opsezima koji su leksički ugnježdjeni unutar njega. U opsegu se "vide" imena deklarirana unutar njega i svih njemu spoljašnjih opsega. Pretpostavka je da postoji veštački globalni opseg (universe), za koji je glavni program lokalna i koji sadrži sva predeklarirana imena.

Deklaracija imena u unutrašnjem opsegu *S* sakriva deklaraciju istog imena u spoljašnjem opsegu.

Napomena

- Indirektna rekurzija nije dozvoljena i svako ime mora biti deklarirano pre prvog korišćenja.
- Predeklarirana imena (npr. int ili char) mogu biti redeklarirani u unutrašnjem opsegu (ali to nije preporučljivo).

A.4 Kontekstni uslovi

Opšti kontekstni uslovi

- Svako ime u programu mora biti deklarirano pre prvog korišćenja.
- Ime ne sme biti deklarirano više puta unutar istog opsega.
- U programu mora postojati metoda sa imenom *main*. Ona mora biti deklarirana kao void metoda bez argumenata.

Kontekstni uslovi za standardne metode

chr(e) *e* mora biti izraz tipa *int*.

ord(c) *c* mora biti tipa *char*.

len(a) *a* mora biti niz ili znakovni niz.

Kontekstni uslovi za MikroJava smene

Program = "program" **ident** {**ConstDecl** | **VarDecl** | **ClassDecl**} "{" {**MethodDecl**} "}".

ConstDecl = "const" **Type** **ident** "=" (**numConst** | **charConst** | **boolConst**) ";".

- Tip terminala *numConst*, *charConst* ili *boolConst* mora biti ekvivalentan tipu *Type*.
-

VarDecl = **Type** **ident** ["[" "]"] {" ," **ident** ["[" "]"] } ";".

ClassDecl = "class" **ident** ["extends" **Type**] "{" {**VarDecl**} [{" {**MethodDecl**} }]" "}".

- Tip *Type* mora biti unutrašnja klasa glavnog programa.
-

MethodDecl = [**static**](**Type** | "void") **ident** "(" [**FormPars**] ")" {**VarDecl**} "{" {**Statement**} "}".

- Ako metoda nije tipa *void*, mora imati iskaz *return* unutar svog tela (uslov treba da se proverava u vreme izvršavanja programa).
 - Ključna reč *static* se koristi samo za statičke metode unutrašnjih klasa (ne i za globalne).
 - U statičkim metodama mogu se koristiti globalne promenljive i pozivati globalne funkcije, kao i druge statičke metode vidjive u tekucem opsegu.
 - Statičke metode ne mogu se redefinisati u izvedenim klasama
 - Statičke metode/globalne funkcije nemaju implicitan parametar *this*.
-

FormPars = **Type** **ident** ["[" "]"] {" ," **Type** **ident** ["[" "]"] }.

Type = **ident**.

- *ident* mora označavati tip podataka.
-

Statement = **DesignatorStatement** ";".

DesignatorStatement = **Designator** **Assignop** **Expr** ";".

- *Designator* mora označavati promenljivu, element niza ili polje unutar objekta.
- Tip neterminala *Expr* mora biti kompatibilan pri dodeli sa tipom neterminala *Designator*.

DesignatorStatement = **Designator** ("++" | "--") ";".

- *Designator* mora označavati promenljivu, element niza ili polje objekta unutrašnje klase.
- *Designator* mora biti tipa *int*.

DesignatorStatement = **Designator** "(" [**ActPars**] ")" ";".

- *Designator* mora označavati statičku ili nestatičku metodu unutrašnje klase ili globalnu funkciju

glavnog programa.

- Statička metoda se može pozivati za objekat neke klase ili za klasu kojoj pripada.

Statement = "break".

- Iskaz break se može koristiti samo unutar *for* petlje. Prekida izvršavanje neposredno okružujuće petlje.

Statement = "continue".

- Iskaz continue se može koristiti samo unutar *for* petlje. Prekida tekuću iteraciju neposredno okružujuće petlje.

Statement = "read" "(" Designator ")" ";".

- *Designator* mora označavati promenljivu, element niza ili polje unutar objekta.
- *Designator* mora biti tipa int, char ili bool.

Statement = "print" "(" Expr ["," number] ")" ";".

- *Expr* mora biti tipa int, char ili bool.

Statement = "return" [Expr] .

- Tip neterminala *Expr* mora biti ekvivalentan povratnom tipu tekuće metode/ globalne funkcije.
- Ako neterminal *Expr* nedostaje, tekuća metoda mora biti deklarirana kao void.
- Ne sme postojati izvan tela (statičkih) metoda, odnosno globalnih funkcija.

Statement = "if" "(" Condition ")" Statement ["else" Statement]

- Naredba if – Ukoliko je vrednost uslovnog izraza Condition true, izvršavaju se naredbe u if grani, u suprotnom izvršavaju se naredbe u else grani, ako je navedena.
- Tip uslovnog izraza Condition mora biti bool.

Statement="for" "(" [DesignatorStatement]; [Condition] ";" [DesignatorStatement] ")" Statement

- Uslovni izraz Condition mora biti tipa bool.
- Ako je navedena, prvo se izvršava naredba opisana prvim neterminalom DesignatorStatement, i to samo jednom (nije deo cikličnog izvršavanja).
- Na početku svake iteracije proverava vrednost uslovnog izraza. Ukoliko ne postoji, podrazumeva se true. Vrednost true omogućava izvršavanje tela petlje (Statement).
- Po završetku tela petlje (osim ako nije break), uvek se izvršava naredba opisana drugim neterminalom DesignatorStatement, a zatim ponovo proverava vrednost uslovnog izraza.

ActPars = Expr {" ," Expr}.

- Broj formalnih i stvarnih argumenata metode mora biti isti.
- Tip svakog stvarnog argumenta mora biti kompatibilan pri dodeli sa tipom svakog formalnog argumenta na odgovarajućoj poziciji.

Condition = CondTerm {" || " CondTerm}.

CondTerm = CondFact {"&&" CondFact}.

CondFact = Expr Relop Expr.

- Tipovi oba izraza moraju biti kompatibilni.
- Uz promenljive tipa klase ili niza, od relacionih operatora, mogu se koristiti samo != i ==.

Expr = Term.

Expr = "-"Term.

- *Term* mora biti tipa `int`.

Expr = Expr Addop Term.

- *Expr* i *Term* moraju biti tipa `int`. U svakom slučaju, tipovi za *Expr* i *Term* moraju biti komatibilni.
 - Ako je *Addop* kombinovani aritmetički operator (`+=`, `-=`), *Expr* mora označavati promenljivu, element niza ili polje unutar objekta.
-

Term = Factor.

Term = Term Mulop Factor.

- *Term* i *Factor* moraju biti tipa `int`.
 - Ako je *Mulop* kombinovani aritmetički operator (`*=`, `/=`, `%=`), *Term* mora označavati promenljivu, element niza ili polje unutar objekta.
-

Factor = Designator | numConst | charConst | boolConst | "(" Expr ")".

Factor = Designator "[" [ActPars] "]".

- *Designator* mora označavati statičku ili nestatičku metodu unutrašnje klase ili globalnu funkciju glavnog programa.
- Statička metoda se može pozivati za objekat neke klase ili za klasu kojoj pripada.

Factor = "new" Type "[" Expr "]".

- Tip neterminala *Expr* mora biti `int`.

Factor = "new" Type.

- Neterminal *Type* mora da označava unutrašnju klasu (korisnički definisani tip).
-

Designator = Designator "." ident .

- Tip neterminala *Designator* mora biti unutrašnja klasa.
- *ident* mora biti ili polje ili metoda objekta označenog neterminalom *Designator*.

Designator = Designator "[" Expr "]".

- Tip neterminala *Designator* mora biti niz.
 - Tip neterminala *Expr* mora biti `int`.
-

Assignop = "=" | AddopRight | MulopRight.

Operator dodele vrednosti je desno asocijativan.

Addop = AddopLeft | AddopRight.

Mulop = MulopLeft | MulopRight.

Relop = "==" | "!=" | ">" | ">=" | "<" | "<=".

AddopLeft = "+" | "-".

Operatori su levo asocijativni.

AddopRight = "+=" | "-=".

Operatori su desno asocijativni.

MulopLeft = "*" | "/" | "%".

Operatori su levo asocijativni.

MulopRight = "*=" | "/=" | "%=".

Operatori su desno asocijativni.

A.5 Implementaciona ograničenja

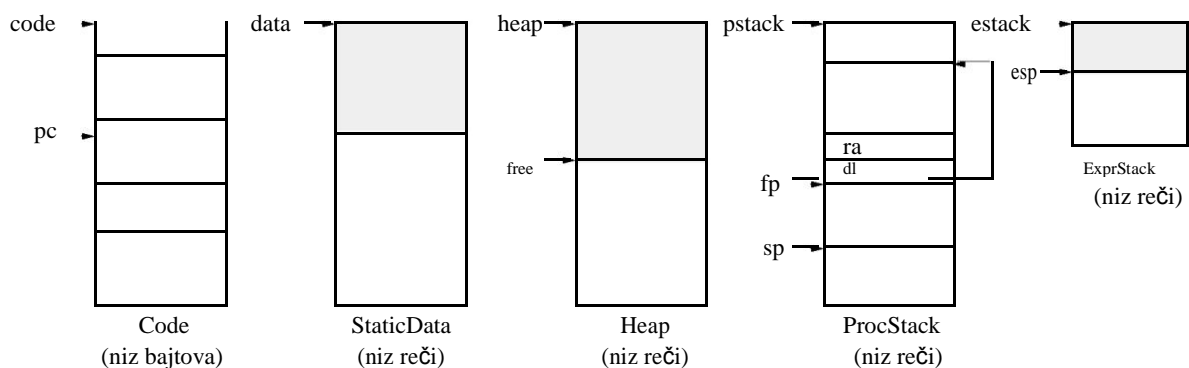
- Ne sme se koristiti više od 256 lokalnih promenljivih.
- Ne sme se koristiti više od 65536 globalnih promenljivih.
- Klasa ne sme imati više od 65536 polja.
- Izvorni kod programa ne sme biti veći od 8 KB.

Dodatak B. MikroJava VM

Ovaj dodatak opisuje arhitekturu MikroJava virtuelne mašine koja se koristi u praktičnom delu kursa programskih prevodilaca (IR4PP1) na Elektrotehničkom fakultetu u Beogradu. MikroJava VM je slična Java VM, ali ima znatno manje instrukcija. Neke instrukcije su takođe pojednostavljene. Dok kod Java VM punilac razrešava imena operanada iz skladišta konstanti (constant pool), dotle MikroJava VM koristi fiksne adrese operanada. U instrukcijama Java bajt koda kodirani su i tipovi njihovih operanada, tako da se može proveriti konzistentnost predmetnog fajla (object file). Instrukcije MikroJava bajt koda ne kodiraju tipove operanada.

B.1 Organizacija memorije

MikroJava VM koristi sledeće memorijske oblasti:

Code	Ova oblast sadrži kod metoda. U registru <i>pc</i> se nalazi indeks instrukcije koja se trenutno izvršava. Registar <i>mainpc</i> sadrži početnu adresu metode <i>main()</i> .
StaticData	U ovoj oblasti se nalaze (statički ili globalni) podaci glavnog programa (npr. klase koju kompajliramo). To je u stvari niz promenljivih. Svaka promenljiva zauzima jednu reč (32 bita). Adrese promenljivih su indeksi pomenutog niza.
Heap	Ova oblast sadrži dinamički alocirane objekte i nizove. Blokovi u heap-u se alociraju sekvencijalno. <i>free</i> pokazuje na početak slobodnog dela heap-a. Dinamički alocirana memorija se oslobađa samo na kraju izvršenja programa. Ne postoji sakupljanje đubreta. Svako polje unutar objekta zauzima jednu reč (32 bita). Nizovi čiji su elementi tipa <i>char</i> su nizovi bajtova. Njihova dužina je umnožak broja 4. Pokazivači su bajt ofseti u heap-u. Objekti tipa niza počinju "nevidljivom" rečju koja sadrži dužinu niza.
ProcStack	U ovoj oblasti VM pravi aktivacione zapise pozvanih metoda. Svaki zapis predstavlja niz lokalnih promenljivih, pri čemu svaka zauzima jednu reč (32 bita). Adrese promenljivih su indeksi niza. <i>ra</i> je povratna adresa metode, <i>dl</i> je dinamička veza (pokazivač na aktivacioni zapis pozivaoca metode). Novoalocirani zapis se inicijalizuje nulama.
ExprStack	Ova oblast se koristi za skladištenje operanada instrukcija. <i>ExprStack</i> je prazan posle svake MikroJava instrukcije. Argumenti metoda se prosleđuju na stek izraza i kasnije uklanjaju <i>Enter</i> instrukcijom pozvane metode. Ovaj stek izraza se takođe koristi za prosleđivanje povratne vrednosti metode pozivaocu metode.

Svi podaci (globalne promenljive, lokalne promenljive, promenljive na heap-u) se inicijalizuju null vrednošću (0 za *int*, chr(0) za *char*, null za reference).

B.2 Skup instrukcija

U sledećim tabelama su navedene instrukcije MikroJava VM, zajedno sa njihovim kodovima i ponašanjem. Treća kolona tabela prikazuje sadržaj *ExprStack*-a pre i posle svake instrukcije, na primer

..., val, val
..., val

znači da opisana instrukcija uklanja dve reči sa *ExprStack*-a i stavlja novu reč na njega. Operandi instrukcija imaju sledeće značenje:

b je bajt
s je short int (16 bitova)
w je reč (32 bita).

Promenljive tipa *char* zauzimaju najniži bajt reči, a za manipulaciju tim promenljivim se koriste instrukcije za rad sa rečima (npr. *load*, *store*). Niz čiji su elementi tipa *char* predstavlja niz bajtova i sa njima se manipuliše posebnim instrukcijama.

Instrukcije za load i store lokalnih promenljivih

<i>opcode</i>	<i>instr.</i>	<i>opds</i>	<i>ExprStack</i>	<i>značenje</i>
1	load	b, val	<u>Load</u> push(local[b]);
2..5	load_n	, val	<u>Load</u> (n = 0..3) push(local[n]);
6	store	b	..., val ...	<u>Store</u> local[b] = pop();
7..10	store_n		..., val ...	<u>Store</u> (n = 0..3) local[n] = pop();

Instrukcije za load i store globalnih promenljivih

11	getstatic	s, val	<u>Load statičke promenljive</u> push(data[s]);
12	putstatic	s	..., val ...	<u>Store statičke promenljive</u> data[s] = pop();

Instrukcije za load i store polja objekata

13	getfield	s	..., adr ..., val	<u>Load polja objekta</u> adr = pop()/4; push(heap[adr+s]);
14	putfield	s	..., adr, val ...	<u>Store polja objekta</u> val = pop(); adr = pop()/4; heap[adr+s] = val;

Instrukcije za load konstanti

15..20	const_n	<u>Load konstante (n = 0..5)</u> push(n)
21	const_m1, val	<u>Load konstante -1</u> push(-1)
22	const	w	...	<u>Load konstante</u> push(w)
			..., val	

Aritmetičke operacije

23	add		..., val1, val2	<u>Sabiranje</u> push(pop() + pop());
			..., val1+val2	
24	sub		..., val1, val2	<u>Oduzimanje</u> push(-pop() + pop());
			..., val1-val2	
25	mul		..., val1, val2	<u>Množenje</u> push(pop() * pop());
			..., val1*val2	
26	div		..., val1, val2	<u>Deljenje</u> x = pop(); push(pop() / x);
			..., val1/val2	
27	rem		..., val1, val2	<u>Ostatak pri celobrojnom deljenju</u> x = pop(); push(pop() % x);
			..., val1%val2	
28	neg		..., val	<u>Promena predznaka</u> push(-pop());
			..., - val	
29	shl		..., val	<u>Aritmetičko pomeranje ulevo</u> x = pop(); push(pop() << x);
			..., val1	
30	shr		..., val	<u>Aritmetičko pomeranje udesno</u> x = pop(); push(pop() >> x);
			..., val1	
31	inc	b1, b2	...	<u>Inkrementiranje</u> local[b1] = local[b1] + b2;
			...	

Pravljenje objekata

32	new	s	...	<u>Novi objekat</u> alocirati oblast od s bajtova; inicijalizovati oblast nulama; push(adr(oblast));
			..., adr	
33	newarray	b	..., n	<u>Novi niz</u> n = pop(); if (b==0) alocirati niz sa n elemenata veličine bajta;
			..., adr	else if (b==1) alocirati niz sa n elemenata veličine reči; inicijalizovati niz nulama; push(adr(niz));

Pristup nizu

34	aload	..., adr, index ..., val	<u>Load elementa niza</u> (+ provera indeksa) i = pop(); adr = pop()/4+1; push(heap[adr+i]);
35	astore	..., adr, index, val ...	<u>Store elementa niza</u> (+ provera indeksa) val = pop(); i = pop(); adr = pop()/4+1; heap[adr+i] = val;
36	baload	..., adr, index ..., val	<u>Load elementa niza bajtova</u> (+ provera indeksa) i = pop(); adr = pop()/4+1; x = heap[adr+i/4]; push(byte i%4 of x);
37	bastore	..., adr, index, val ...	<u>Store elementa niza bajtova</u> (+ provera indeksa) val = pop(); i = pop(); adr = pop()/4+1; x = heap[adr+i/4]; set byte i%4 in x; heap[adr+i/4] = x;
38	arraylength	..., adr ..., len	<u>Dohvatanje dužine niza</u> adr = pop(); push(heap[adr]);

Operacije na steku

39	pop	..., val ...	<u>Skidanje elementa sa vrha steka</u> dummy = pop();
40	dup	..., val ..., val, val	<u>Udvajanje elementa na vrhu steka</u> x = pop(); push(x); push(x);
41	dup2	..., v1, v2 ..., v1, v2, v1, v2	<u>Udvajanje prva dva elementa na vrhu steka</u> y = pop(); x = pop(); push(x); push(y); push(x); push(y);

Skokovi

Adresa skoka je relativna u odnosu na početak instrukcije skoka.

42	jmp	s	<u>Bezuslovni skok</u> pc = pc + s;
43..48	j<cond>	s ..., val1, val2 ...	<u>Uslovni skok</u> (eq, ne, lt, le, gt, ge) y = pop(); x = pop(); if (x cond y) pc = pc + s;

11

Pozivi metoda (PUSH i POP se odnose na stek procedura)

49	call	s	<u>Poziv metode</u> PUSH(pc+3); pc := pc + s;
50	return		<u>Povratak iz metode</u> pc = POP();

51 **enter** b1, b2 Početak obrade metode
 psize = b1; lsize = b2; // u rečima
 PUSH(fp); fp = sp; sp = sp + lsize;
 inicijalizovati akt. zapis svim
 nulama;
 for (i=psize-1; i>=0; i--) local[i] = pop();

52 **exit** Kraj obrade metode
 sp = fp; fp = POP();

Ulaz/Izlaz

53 **read** ... Operacija čitanja
 ..., val readInt(x); push(x);
 // cita sa standardnog ulaza

54 **print** ..., val, width Operacija ispisa
 ... width = pop(); writeInt(pop(), width);
 // vrsi ispis na standardni izlaz

55 **bread** ... Operacija čitanja bajta
 ..., val readChar(ch); push(ch);

56 **bprint** ..., val, width Operacija ispisa bajta
 ... width = pop(); writeChar(pop(), width);

Ostalo

57 **trap** b Generiše run time grešku
 zavisno od vrednosti b se ispisuje odgovarajuća
 poruka o grešci;
 prekid izvršavanja;

58 **invokevirtual** w₁,w₂,...,w_n,w_{n+1} ... , adr Poziv virtuelne metode
 ... ime metode ima n znakova;
 ovi znakovi su deo same instrukcije, i nalaze
 se u rečima w₁,w₂,...,w_n;
 reč w_{n+1} je jednaka -1 i označava kraj
 instrukcije;
 instrukcija prvo ukloni adr sa steka izraza;
 adr je adresa u statičkoj zoni memorije gde
 počinje tabela virtuelnih funkcija za klasu
 objekta čija metoda je pozvana;
 ako se ime metode u instrukciji pronade u
 tabeli virtuelnih funkcija, instrukcija vrši
 skok na početak tela date metode.

Kombinovani operatori

59 **dup_x1** ..,val2, val1 ... ,val1, val2, val1 Umetanje kopije vršne vrednosti ispod druge
 vrednosti sa vrha steka izraza.
 vrednost sa vrha steka se kopira i ubacuje
 ispod druge vrednosti sa vrha steka izraza.

B.3 Format predmetnog fajla

2 bajta: "MJ"

4 bajta: veličina koda u bajtovima

4 bajta: broj reči rezervisan za globalne podatke

4 bajta: mainPC: adresa metode *main()* relativna u odnosu na početak code oblasti memorije n bajtova: code oblast (n = veličina koda specificirana u header-u)

B.4 Runtime greške

1 Nedostaje return iskaz u telu funkcije.